

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет стоматологічний
Кафедра нормальної і патологічної клінічної анатомії

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Патоморфологія»

Обсяг курсу	106 годин, 3,5 кредити ECTS
Семестр, рік навчання	4-5 семестр, II-III рік навчання
Дні, час, місце	Згідно розкладу в учбових аудиторіях кафедри нормальної та патологічної клінічної анатомії (цикл патоморфології)
Викладачі	Аппельханс Олена Леонідівна, <i>Завідувачка кафедри, доктор медичних наук, професор.</i> Ситнікова В.О., <i>д.м.н., професор каф.;</i> Литвиненко М.В., <i>к.м.н., доцент;</i> Олійник В. О., <i>к.м.н., доцент;</i> Бурячківський Е.С. <i>к.м.н. доцент;</i> Нарбутова Т. Е., <i>к.м.н., асистент;</i> Васильєв В.В. <i>асистент;</i> Сивий С.М., <i>асистент;</i> Логачова А.І., <i>асистент;</i> Савенко Т. О., <i>асистент;</i> Артьомов О. В., <i>к.м.н., асистент.</i>
Контактний телефон	Кафедральний телефон: (048) 728-54-17 1. Аппельханс О. Л. 0674842052 2. Ситнікова В.О. 0936711236 3. Литвиненко М.В. 0667545526 4. Олійник В. О. 0679943704 5. Бурячківський Е.С. 0682555212 6. Нарбутова Т. Е. 0969980238 7. Васильєв В.В. 0487983279 8. Сивий С.М. 0632927999 9. Логачова А.І. 0674856697 10. Савенко Т. О. 0936909090 11. Артьомов О. В. 0678587681
E-mail	anatomy@onmedu.edu.ua
Робоче місце	м.Одеса, Валіховський провулок, 3а. Морфологічний корпус. Кафедра нормальної та патологічної клінічної анатомії, 2 поверх (цикл патоморфології).
Консультації	Консультації проводяться викладачами кафедри за графіком: Очні консультації: четвер з 15.00 до 17.00; субота з 9.00 до 13.00 Он-лайн консультації: четвер з 15.00 до 17.00; субота з 9.00 до 13.00 https://moodle.odmu.edu.ua/ або через <i>Microsoft Teams/Telegram/viber/Zoom</i>

КОМУНІКАЦІЯ здійснюється за допомогою E-mail кафедри: anatomy@onmedu.edu.ua, а також за допомогою месенджерів Viber та Telegram і через сайти www.anatom.in.ua, <http://anatom.ua>/[https://meduniver.com/Medical/Anatom](http://meduniver.com/Medical/Anatom)

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Патоморфологія», є структурне підґрунтя хвороб людини для поглибленого засвоєння фундаментальних основ медицини та клінічної картини захворювань із подальшим використанням одержаних знань у практичній роботі лікаря.

Метою викладання навчальної дисципліни «Патоморфологія» є вивчення мікроскопічної та ультрамікроскопічної будови структур людського організму, їх розвитку і змін у різноманітних умовах життєдіяльності для вивчення клініки, проведення диференційної діагностики і використання отриманих знань в практичній роботі лікаря з урахуванням вікових особливостей.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Патоморфологія»:

Отримання знань: вивчення типових загально патологічних процесів, сукупність яких зумовлює морфологічні прояви захворювань; вміти давати визначення різноманітних патологій; коротко викладати етіологію та патогенез, формувати основні принципи класифікації, описувати макро- і мікроскопічну картину з урахуванням вікових особливостей, називати результати, ускладнення та причини смерті.

Формування розуміння: пояснювати закономірності розвитку різноманітних патологій, тлумачити особливості макро- і мікроскопічних змін в залежності від етіології, форми ті стадії захворювання; проводити диференційну діагностику, пояснювати характер можливих ускладнень та результатів, що розвилися у тканинах.

Використання знань на практиці: демонструвати володіння термінологічним апаратом дисципліни, проводити макро- та мікроскопічний опис патологічних змін, позначати на мікрофотографіях виявлені патологічні зміни, вирішувати навчальні ситуаційні клінічні завдання з використанням знань з патоморфології.

Висловлення міркувань, оцінювання ідей та формування висновків: формування власних висновків за результатами макро- і мікроскопічного дослідження, висловлення міркувань про функціональну значущість виявлених морфологічних змін, опис впливу структурних змін ураженої тканини на інші органи, системи та організм в цілому.

Передача власного розуміння та вмінь: здатність до компіляції знань з патоморфології з висвітленням власних міркувань та формуванням висновків у вигляді рефератів та презентацій; поліпшення навичок публічного виступу з аналізом та синтезом інформації.

Здатність продовжувати подальше самостійне навчання: використовувати знання з патоморфології для засвоєння постреквізитних клінічних дисциплін.

Згідно з вимогами Стандарту дисципліна «Патоморфологія» забезпечує набуття студентами компетентностей:

- **інтегральна:** здатність розв'язувати типові та складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у професійній діяльності у галузі охорони здоров'я, або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується комплексністю та невизначеністю умов та вимог.

- **загальні:**

- Здатність застосовувати знання з патоморфології в практичних ситуаціях;
- Знання та розуміння патоморфології;
- Здатність до вибору стратегії спілкування; здатність працювати в команді; навички міжособистісної взаємодії;
- Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; здатність спілкуватись іноземною мовою;
- Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій;
- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, здатність вчитися і бути сучасно навченим;
- Здатність оцінювати та забезпечувати якість робіт, які виконуються;
- Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

- **спеціальні (фахові, предметні):**

1.Здатність до оцінювання результатів розтину, досліджень біопсійно-секційного матеріалу.

2.Здатність до аналізу морфологічних прояв хвороб.

3.Здатність до аналізу структурного підґрунтя розвитку хвороб та їх клінічних проявів, структурних основ одужання, ускладнень та наслідків.

4.Здатність до засвоєння методів патоморфологічних досліджень: аутопсія, біопсія.

Результати навчання:

Оцінювати інформацію щодо діагнозу в умовах закладу охорони здоров'я, його підрозділу, використовуючи знання про структурне підґрунтя хвороб, на підставі результатів розтину та методів прижиттєвої діагностики хвороб.

ОПИС КУРСУ

Форми і методи навчання

Курс буде викладений у формі лекцій (16 год.) та практичних занять (46 год.), організації самостійної роботи студентів (44 год.).

У лекційному курсі висвітлюються проблемні питання відповідних розділів патоморфології. Методи навчально-пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративний метод, метод проблемного викладу. Реалізація цього здійснюється із використанням мультимедійних презентацій.

Зміст навчальної дисципліни

Розділ дисципліни 1. Загальна патоморфологія.

1. Введення. Морфологія ушкодження і загибелі клітин та тканин.
2. Порушення крово- та лімфообігу. Запалення. Імунопатологічні процеси. Регенерація. Процеси адаптації та компенсації.
3. Пухлини. Хвороби системи крові.

Розділ дисципліни 2. Спеціальна патоморфологія.

1. Хвороби серцево-судинної системи.
2. Хвороби органів дихання. Хвороби органів травлення.
3. Хвороби ендокринної системи. Хвороби сечо-статевої системи. Хвороби вагітності та післяпологового періоду. Пре- та перинатальна патологія.
4. Патологія зубощелепної системи та органів ротової порожнини.
5. Патоморфологія інфекційних захворювань.

Перелік рекомендованої літератури:

Основна:

1. Атлас мікропрепаратів з патоморфології / І.І. Старченко, Б.М. Филенко, Н.В. Ройко та ін.; ВДНЗУ “УМСА”.- Полтава, 2018.-190с
3. Доброякісні новоутворення кісток щелепно-лицевої ділянки у дітей / П.І. Ткаченко, І.І.Старченко, С.О. Білокінь [та ін.] – П.: “УМСА”, 2016. – 85с
4. Гавриш В.А. Шляхи розвитку карциноми піднебіння / І.І.Старченко, Н.В.Ройко, С.П.Мук, Филенко Б.М. [Таб.]//“УМСА”2016.5.- 136с
5. Зербіно Д. Д. Патоморфологія та гістологія : атлас / Д. Д. Зербіно, М. М. Багрій, Я. Я. Боднар, В. А. Діброва. – Вінниця : Нова Книга, 2016. – 800с

Интерпритация биопсий в педиатрии / под. ред. А.Н. Хусейн; пер. с англ. под общ. ред. М.Ф.Диброва, О.Г. Кривоносов, М.О.Кришук, М.В.Марковський, М.М.Багрій, В.О.Туманський, І.В.Сорокіна [та ін.]; за ред. В.Д. Марковського, В.О. Туманського. – К.: ВСВ «Медицина», 2015. – 328с

Руководство для врачей-патологоанатомов / под. ред. Ю.А. Криновасова, М.Т.Вракачи, О.К.Медведева, 2019.- 352с

Патоморфологія основних захворювань серцево-судинної системи / Т.В. Новосельцева, Б.М. Филенко, Н.І. Гасюк. – Полтава: ТОВ “АСМІ”, 2015. – 199с.

10. Новоутворення щелепно-лицевої ділянки у дітей / П.І. Ткаченко, І.І. Старченко, С.О. Білокінь та ін.. – Полтава: Тов. “АСМІ” – 2018. – 190с.

11. Основи патології за Роббінсом: у 2 томах. Том 1 / Віней Кумар, Абул К. Аббас, Джон К. Астер; переклад 10-го англ. видання. Видавництво: Всеукраїнське спеціалізоване видавництво “Медицина”. – Х П. – 2019. – 420с.

12. Патоморфологія : нац.. підруч. / В.Д. Марковський, В.О. Туманський, І.В. Сорокіна [та ін.]; за ред. В.Д. Марковського, В.О. Туманського. – К.: ВСВ «Медицина», 2015. – 936с.

Патоморфологія основних захворювань серцево-судинної системи: навчальний посібник / І.І. Старченко, Б.М. Филенко, Н.В. Ройко. – Полтава: “УМСА”. – 2019. – 150с.

14. Практикум з біопсійно-секційного курсу / І.І. Старченко, А.П. Гасюк, С.А.Проскурня [та ін.] – Полтава, 2016. – 160с.

15. Старченко І.І. Патоморфологія основних захворювань щелепно-лицевої ділянки : навч. посіб. / І.І. Старченко, Б.М. Филенко, В.В.Черняк ; “УМСА”. – Вінниця : Нова Книга, 2019. – 128с.

Старченко І.І. Спеціальна патоморфологія (базовий курс) для студентів

медичних факультетів вищих медичних навчальних закладів III-IV рівнів акредитації / І.І. Старченко, Н.В. Ройко, Б.М. Филенко. – Полтава, 2017. – 174с.

17. Туффаха С. А. Муин. Иммуногистохимия в диагностике опухолей / С. А. Туффаха Муин, С. Г. Гичка, Гуски Ганс. – "Книга плюс", 2018. – 336с.

19.Доброякісні новоутворення кісток щелепно-лицевої ділянки у дітей: монографія/Ткаченко П.І., Старченко І.І., Білоконь С.О. [та ін.]; "УМСА". – Полтава, 2016. – 85с.

20. Essential of pathology/Ya. Bodnar, A. Romanyuk, V. Voloshyn, V. Gargin. - Kharkiv. - 2020. - 216p.

21. Основні стоматологічні захворювання : навчальний посібник : у 2 ч. Ч. 1. Карієс, пульпіт, періодонтит, періостит, остеомієліт / А. М. Романюк, Є. В. Кузенко, О. І. Кузенко та ін. – Суми : Сумський державний університет, 2014. – 51 с.

22. Основні стоматологічні захворювання : навчальний посібник : у 2 ч. Ч. 2. Захворювання пародонта / А. М. Романюк, Є. В. Кузенко, О. І. Кузенко та ін. – Суми : Сумський державний університет, 2014. – 52 с.

23. Anil Gh. Textbook of Oral Pathology / Gh. Anil, Mh. Shubhangi. – India, New Delhi: Jaypee. – 2010. – 869 p.

24 .Modern Surgical Pathology. 2 edition / N. Weidner, R.J. Cote, S. Suster, L.M. Weiss. – Elsevier. – 2009. – 2233 p.

25. Mohan H. Textbook of pathology 6 edition / H. Mohan. – India, New Delhi: Jaypee Brothers Medical Publishers (P) Ltd. - 2010. – 933 p.

26. Neville B. Neville's Oral and Maxillofacial Pathology – Middle East Adapted Reprint – 1 st Edition/ B. Neville. – Elsevier India. – 2017. – 558 p.

27 .Regezi Regezi J. Oral Pathology: Clinical Pathologic Correlations. 7th Edition /Joseph Regezi, James Sciubba, Richard Jordan. – Elsevier. – 2015. – 496 p.

28.Sivapathasundharam B. Shafer's Textbook of Oral Pathology. 8th Edition / B Sivapathasundharam. –Elsevier India. – 2016. – 794 p.

Додаткова:

19. Дегтярьова Л. В. Патоморфоз пептичної виразки дванадцятипалої кишки у потерпілих від аварії на Чорнобильській АЕС / Л. В. Дегтярьова, В. П. Терещенко, В. А. Піщиков. – К. : Медінформ, 2004. – 368с.

20. Казаков В. М. Грип А /H1N1/ Каліфорнія /04/09 / В. М. Казаков, В. Г. Шлопов. – Донецьк: «Каштан», 2010. – 420с.

21. Клініко-морфологічні аспекти аномалій розвитку зубів / Ткаченко, І.І.Старченко, С.О. Білокінь [та ін.] – П.: ТОВ "АСМІ", 2014. – 80с.

22. Медичні засади розпізнавання патології, індукованої чинниками Чорнобильської катастрофи, для становлення факту інвалідізації / Терещенко В. П., Дегтярьова Л. В., Сегеда Т. П [та ін.] ; за ред. доктора медичних наук, професора В. П. Терещенко. – К. : Медінформ, 2005. – 160с.

Патоморфозхронічного гастриту у ліквідаторів наслідків аварії на Чорнобильской АЕС / В. П. Терещенко, Л. В. Дегтярьова, О. С. Самусева [та ін.] ; за ред. В. П. Терещенко. – К.: МВЦ «Медінформ», 2005. «Мединформ» 224с.

24. Патоморфоз фолікулярних пухлин щитовидної залози у киян після Чорнобильської катастрофи / В. П. Терещенко, О. О. Самойлов, І. Л. Аветис'ян [та

ін.] ; за ред. В. П. Терещенко. – К. : МВЦ «Медінформ», 2004. – 240с.

Петров С. В., Руководство по иммуногистохимической диагностике опухолей человека / С. В. Петров, Н. Т. Райхлин. – Казань, 2012. – 624с

Райт Д. Морфологическая диагностика патологии лимфатических узлов/ Д.Райт, Б. Эддис, Э. Леонг; пер. с англ. И.В. Самсонова. – М.: Мед. лит., 2008. – 176с.

. Судово-цитологічний атлас тканин та органів людини / Р.О. Старовойтова, І.М. Дручініна, Г.Ф. Кривда [та ін.]. – Херсон: Наддніпряночка, 2011. – 108с

Терещенко В. П. Патологічна анатомія вітчизняної науки. / В. П. Терещенко. – К., 2012 – 110с.

. Терещенко В. П. Патологія слизової секреції в шлунку та дванадцятипалій кишці у ліквідаторів наслідків Чорнобильської катастрофи / В. П. Терещенко, Т. Г. Козлова, В. А. Піщиков. – К.: МВЦ «Медінформ», 2004. – 248с

. Хронічні неспецифічні захворювання легень у ліквідаторів наслідків Чорнобильської катастрофи / В .П. Терещенко, В. О. Сушко, В. А. Піщиков [та ін.] ; за ред. В. П Терещенко, В. О. Сушка. – К. : МВЦ «Медінформ», 2004. – 252с.

. Червяк П. І. Патологічна анатомія України / П. І. Червяк. – К. : ВЦ «Просвіта», 2012. – 912с.

. Язвенная болезнь двенадцатиперстной кишки у пострадавших вследствие Чернобыльской катастрофы / Г. З. Мороз, В. П. Терещенко, Л. В. Дегтярева [и др.] ; подред. Г. З. Мороз, В. П. Терещенко. – К. :МИЦ «Мединформ», 2005. – 220с.

34.Одонтогенные кисты и опухоли. Диагностика и лечение./В.А. Семкин, И.И. Бабиченко – М.: “ГЭОТАР-Медиа”, 2017. – 153с.

ОЦІНЮВАННЯ

Критерії оцінювання поточної навчальної діяльності студента

Поточний контроль передбачає 100% опитування студентів групи з обов'язковим оцінюванням всіх складових елементів заняття – тестового контролю, усного опитування, опису препаратів (прийом практичних навичок). На кожному практичному занятті викладач оцінює знання кожного студента за чотирибальною системою «5-4-3-2», із яких викладач визначає середню арифметичну оцінку (за кожен складову), яку переводять у бали згідно розподілу, визначеного кафедрою. Якщо під час визначення балів за заняття середньоарифметична оцінка становить «2», то це відповідає 0 кількості балів.

Вага кожної теми у межах терміну вивчення дисципліни однакова.

Відмінно (“5”) - Студент правильно відповів на 90-100 % тестів формату А. Правильно, чітко і логічно і повно відповідає на всі стандартизовані питання поточної теми, добре знає матеріал попередніх тем (вихідний рівень знань), відповідає на питання лекційного курсу і питання з самостійної роботи. Правильно демонструє препарат (знання практичних навичок), правильно вживає латинські терміни. Робить узагальнення матеріалу, доповнює свою відповідь знанням додаткової літератури. Виписав в словник усі латинські терміни і їх еквіваленти українською мовою за темою заняття. Виконав усі завдання, які передбачені методичними розробками під час самостійної роботи студента.

Додаткові бали студент може отримати за індивідуальну роботу (участь в олімпіадах, конференціях, форумах).

Добре (“4”) - Студент правильно відповів на 80-89% тестів формату А. Правильно, інколи за допомогою пояснювальних питань, відповідає на стандартизовані питання поточної теми, знає матеріал попередніх тем (вихідний рівень знань), відповідає на питання лекційного курсу і питання з самостійної роботи. Правильно демонструє препарат (знання практичних навичок). Студент правильно вживає латинські терміни. Знає усі латинські терміни і їх еквіваленти українською мовою за темою заняття. Виконав усі завдання, які передбачені методичними розробками під час самостійної роботи студента.

Задовільно (“3”) - Студент правильно відповів на 70-79% тестів формату А. Неповно, за допомогою пояснювальних питань, відповідає на стандартизовані питання поточної теми, на питання з матеріалу попередніх тем (вихідний рівень знань), неточно і неповно відповідає на питання лекційного курсу і питання з самостійної роботи. Не може самостійно побудувати чітку, логічну відповідь. Під час відповіді і демонстрації препарату (знання практичних навичок) студент робить незначні помилки. Студент вживає латинські терміни з помилками, або неповністю знає латинські терміни з теми поточного заняття і попередніх занять. Виписав в словник не повністю латинські терміни і їх еквіваленти українською мовою за темою заняття. Виконав не повністю завдання, які передбачені методичними розробками під час самостійної роботи студента.

Незадовільно (“2”) - Студент відповів на менше, ніж 70% тестів формату А. Не знає матеріалу поточної теми. Або відповідає на поставлені питання поточної теми недостатньо, неповно, не може побудувати логічну відповідь, не відповідає на додаткові питання, не розуміє змісту матеріалу, не знає питання з матеріалу попередніх тем (вихідний рівень знань), не відповідає на питання лекційного курсу і питання з самостійної роботи. Під час відповіді і демонстрації препарату (знання практичних навичок) студент робить значні, грубі помилки. Студент не знає латинських термінів з теми поточного заняття і попередніх занять, або вживає латинські терміни з помилками. Не виписав в словник латинські терміни і їх еквіваленти українською мовою за темою заняття. Не виконав завдання, які передбачені методичними розробками під час самостійної роботи студента.

Підсумковий контроль засвоєння (іспит) здійснюється по їх завершенню. Оцінка успішності студента з дисципліни є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою як сума балів за поточний та підсумковий (кінцевий) контроль знань і має визначення за системою ECTS та шкалою, прийнятою в Україні.

Сума балів з дисципліни за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою
Від 170 до 200 балів	Відмінно (A) (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)
Від 155 до 169 балів Від 140 до 154 балів	Дуже добре (B)(вище середнього рівня з кількома помилками)

	Добре(С)(в цілому правильне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)
125-139 111 (min) - 124	Задовільно (D)(непогано, але зі значною кількістю недоліків) Достатньо (E) (виконання задовольняє мінімальним критеріям)
60-110 1-59	Незадовільно (FX) (з можливістю повторного складання) Незадовільно (F) (з обов'язковим повторним вивченням дисципліни)

Оцінювання самостійної роботи студента

Матеріал для самостійної роботи студентів, який передбачений в темі практичного заняття одночасно із аудиторною роботою, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті.

Оцінювання тем, які виносяться на самостійне опрацювання і не входять до тем аудиторних навчальних занять, контролюються під час підсумкового модульного контролю.

Оцінювання індивідуальної роботи студента

Кількість балів за індивідуальну роботу студента не перевищують 4 балів. Бали за індивідуальну роботу додаються до суми балів за поточну навчальну діяльність студента.

Бали за індивідуальну роботу можуть отримати студенти, які написали і доповіли реферати з рекомендованих тем з використанням додаткової літератури та зайняли призові місця за участь в олімпіаді з дисципліни серед студентів свого ВНЗ і вищих навчальних закладів України.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політика щодо дедлайнів та перескладання: Своєчасне виконання поставлених викладачем завдань у визначені терміни є обов'язковим. За несвоєчасне виконання завдання під час поточного/підсумкового контролю знань студент отримує незадовільну оцінку. Перескладання здійснюється згідно до затвердженого графіку із дозволу деканату.

Політика щодо академічної доброчесності: самостійне виконання всіх видів робіт, завдань, форм контролю, передбачених робочою програмою даної навчальної дисципліни; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації; не допускається списування та плагіат.

Політика щодо відвідування: відвідування лекцій та практичних занять є обов'язковим, виключення можливі лише у разі затвердження індивідуального графіку навчання для окремого студента. Не допускаються запізнення на заняття. Пропуск занять, незалежно від причини пропуску, здобувач вищої освіти відпрацьовує викладачеві згідно з графіком консультацій та відпрацювання пропущених занять.

Мобільні пристрої: користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття є неприпустимими (крім випадків, передбачених навчальним планом та методичними рекомендаціями викладача).

Поведінка в аудиторії: дотримання тиші серед студентів на лекціях, виключення – питання студентів до викладача стосовно роз'яснення матеріалу; робоча дискусійна атмосфера на практичних заняттях під час опитування; дотримання етики академічних взаємовідносин.